

PÄRUPS KVARN 1865 - 1975

Kvarnen byggdes år 1865, enligt vad jag hört, och det fanns på ena brädväggen skrivet namnet JANNE MÖLLER år 1865. Jag försökte fernissa över detta för att bevara det till eftervärlden, men resultatet blev det motsatta och namnet försvann mer och mer. Gunnar Persson, Dala, skriver om en Jöns Möller, som flyttade från Pärup år 1862, men det kan ju inte vara samma person!!!

Ektimret i kvarnen, med en grovlek av 20 - 25 cm och längd av kvarnens höjd, lär vara hugget på nuvarande Nils Erik Ohlssons gård i Grankarp, så nog fanns det någon sorts väg mellan Pärup och Grankarp.

Nästa ägare lär ha varit Per Persson. Han ägde även lantbruk eller jord ända bort till Gummarps gräns. Kanske var detta den gård vi talar om som Gamlegård??

År 1893 blir Per Bengtsson och, som det står i lagfartsbeviset, hans fästekvinna Elna Persdotter ägare av skatterusthållshemman 25/4096 mantal nr. 1 Pärup med därå uppförda holländska Wädermjölkvarn.

1905 är nästa ägarskifte, då min far Sjunne Karlsson och min mor Karin född Engström köpte kvarnen. Min far var från Vessigebro i Halland och min mor här från orten. Far har berättat, att det då var oroligt på grund av unionsupplösningen och var beredd på krigstjänst och visste inte om de kunde flytta ner. Det blev ju emellertid en fredlig upplösning.

I januari 1942 övertog Ruth och jag rörelsen av mina föräldrar under namnet F:a Carl J Carlsson. När vi övertog det, hade kvarnen blivit inbyggd i magasinsbyggnaden. Det lönade sig inte att mala med vindkraft och de sista vingarna togs ner 19 . Av vingarna sågades en del timmer för uppförande av ett mindre magasin vid södersidan. Kvarnen, en s.k. Holländare, var ganska stor. Vingarna var om jag minns rätt 18 alnar, alltså över 10 m, vilket blir över 20 m vindfång. Här fanns 3 par kvarnstenar. Själva toppen kunde vridas runt genom en kuggkrans i vindens riktning. Uppe i hättan fanns en axel, som gick snett uppåt, på vilken vingarna var fästade. Inne i hättan fanns ett stort kugghjul, som kallades kronhjulet, c:a 3-4 m i diameter. Sedan fanns det en stående axel med ett mindre kugghjul för utväxling. Nere på axeln fanns sen ett större hjul, som kallades stjärnhjulet, med utväxling till respektive kvarnstenspar. När vinden blåste bra, kunde man mala med två par stenar åt gången. Det var otroligt vilken kraft här utvecklades. Far och hans möllare fick, när vinden var stark och så behövdes, köra i skift hela dygnet. Själv har jag malt många nätter, då var det att springa det fortaste man kunde uppför trapporna och hålla på säden och se till så det blev väl malt och byta säckar och väga och taga tull, det var den tidens betalning. Ja, det gällde att vara överallt i vinklar och vrår så allting klaffade. Kanske när man hade som allra brådst, började kvarnen "skena" som vi sade. Då gällde det att bromsa med pressen, ett bromsband, som låg runt det stora kronhjulet i toppen, så fick man reva segel, minska resp. öka dessa på vingarna. På vintern, när segelduken blev våt, frös denna, oh vad kallt detta arbete var, man frös hemskt om fingrarna.

Mycket har förändrats i olika etapper under mina föräldrars och sedan vi övertog den. Nuvarande kontorsbyggnaden var hälften bostad och andra delen magasin. Jag minns att där hade far en stor bunge eller låda med olika fack för mjöl, vilket såldes i lös vikt. Alla säckar stod på golvet, så far fick lyfta upp dem och sedan bära ut dem i vagnarna.

PÄRUPS KVARN år 1865 - 1975 (forts.)

År 1925 byggdes en bit till vid den norra gaveln, som fick brygg höjd och säckarna kunde rullas direkt ut i vagnarna. År 1930 köptes den första lastbilen och jag hämtade varorna i Åhus och Malmö och körde ut till kunderna. Då innehöll säckarna 100 kg det var slitsamt, då många kunder skulle ha säckarna högt upp på loften. Som tur är, har ju detta ändrats.

Tidigare hade alla varor hämtats med häst och vagn på Hörby station. Far brukade anlita lantbrukare från orten, men jag minns att vi hade en gul häst, som hette Gullan. Hon var lite kollrig och ville gärna skena. Här kommer jag att tänka på hur ofta man fick stanna kvarnen, för hästarna var rädda för vingarna, då denna gick. Åtskilliga har vänt upp och ner på vagn och kusk, särskilt om torsdagarna när det var torgdag i Hörby och folk skulle iväg och handla och köpa grisar, kor m.m. Ibland kom frugan springande före och mannen höll nere vid bron och ville att vi skulle stanna möllan.

Ja, tiderna har förändrats till det bättre. År 1956 byggde vi den nuvarande bostaden och då blev den gamla kontors- och lagerbyggnad.

Den 1 mars 1975 såldes firman till AB Pärups Trä & Spannmål.

Jag tycker det varit en lycklig tid, fast man många gånger fått arbeta mycket hårt

Carl J Carlsson

BAGERIET I PÄRUP

Enligt fröken Elsa Jönsson, Pärup, fanns ett litet bageri i Pärup redan år 1903. Det innehades av Maria Olseni, som kallades moster Maria. Hon sålde huset med bageriet år 1909 för 1500:- kr till änkefru Elna Bengtsson, Pärup, som var syster till Maria Olseni.

Bageriet hyrdes en tid av två damer från Malmö, men deras namn är okänt. Maria Olseni återtog bageriet, som hon skötte med hjälp av Karin Mårtensson. Samtidigt höll hon söndagsskola i huset. Moster Maria dog 1927.

Bageriet köptes 1929 av Ivar Jonsson och hans hustru Maria, varefter rörelsen utvidgades och Jonsson körde ut bröd och kakor med häst och vagn, senare med bil.

1942 såldes bageriet till Nils Andersson, som sedan hyrde ut det samma till Algot Ljunggren under ett års tid, varefter bakningen upphörde och huset användes enbart som bostad av Nils Andersson tills denne dog 19 och hans barn blev ägare till fastigheten.

1944 såldes huset med bageriet, som då var nerlagt, till ett pris av 11000:- kr till Nils och Karin Nilsson. Efter kriget, sedan bilarna blev tillåtna, började brödotkörningen och försäljningen ökade.

1947 byggdes ett nytt bageri med en modern ugn och nya maskiner.

1951 reparerades bostaden och moderniserades.

1973 upphörde bageriet.

1975 såldes fastigheten till bosted.